

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПРОЕКТІВ*

К. М. Melnyk,

PhD in economics., associate professor finance and credit Uman National University of Horticulture

MODERN STATE AND DIRECTIONS STIMULATION DEVELOPMENT THE BANK INVESTMENT CREDITING AGRARIAN PROJECTS

Проведено аналіз інвестиційного кредитування аграрної галузі. Виявлено фактори, що стримують розвиток довгострокового банківського кредитування аграрних підприємств та запропоновані варіанти і шляхи їх вирішення.

The analysis of the investment crediting of agrarian industry is conducted. Found out factors which restrain development of the long-term bank crediting of agrarian enterprises and offered variants and ways of their decision keywords.

Ключові слова. Інвестиції, інвестиційний портфель, інвестиційний кредит, інвестиції в основний капітал, кредитні ризики, аграрні проекти.

Key words. Investments, investment brief-case, investment credit, investments, in the fixed assets, credit risks, agricultural projects.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Висока стратегічна важливість аграрного сектора поряд із його низькою привабливістю для приватних інвесторів та кредиторів внаслідок невеликої рентабельності виробництва продукції, високих сільськогосподарських ризиків, відсутності ліквідної застави, великого періоду обороту капіталу тощо обумовлюють необхідність державної підтримки даної сфери галузей економіки.

Найголовнішим на сьогодні є створення передумов для довгострокового економічного зростання. Об'єктивно існуюча залежність підприємств агропромислового комплексу і, передусім, сільського господарства від фінансово-кредитної системи з подальшим розвитком ринкових відносин не тільки не зменшилася, а навіть зросла. Тому сільське господарство потребує розробки та впровадження інвестиційних механізмів розвитку, які б давали можливість максимально задовольняти потреби аграріїв у фінансових ресурсах.

Процеси економічної стабільності зумовлені високим рівнем впровадження у виробництво новітніх технологій та розробок. При цьому приріст виробництва забезпечується шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату, який дає змогу посилити приплив зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів. Для розвитку економіки країни в післякризовий період виникає необхідність активного використання потенційних можливостей і ресурсів банківської системи, переорієнтації кредитної політики на реальний сектор економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблемам кредитного забезпечення розвитку сільського господарства присвячені праці В. М. Гайдука, О.Є Гудзь, М. Я. Дем'яненка, І. Г. Кириленка, І. І. Лукінова, О. О. Непочатенко, П. Т. Саблука, та ін. Проте, зважаючи на невисоку частку кредитів аграріям в загальній структурі кредитних портфелів банків, слід зазначити, що кредитування все ще не відіграє належної ролі у фінансуванні сільськогосподарських товаровиробників, тому це питання потребує подальшого вивчення й удосконалення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є вивчення ролі банківського інвестиційного кредитування аграрних проектів і визначення напрямів удосконалення щодо підвищення ролі кредиту як інвестиційного ресурсу агроформувань.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Система банківського кредитування — це модель, що відповідає характеру ринкових відносин, тобто добі переходу від централізованих до децентралізованих методів кредитування економічних суб'єктів. Вона охоплює принципи, об'єкти та методи кредитування, механізми надання та погашення позик, а також банківський контроль у процесі кредитування [1].

Кредит сприяє розвитку сільського господарства України, сприяючи цим не тільки забезпеченню її населення високоякісними продуктами харчування, а промисловість сировиною, а й перетворенню нашої країни з її багатючими чорноземами і сприятливим для ведення сільського господарства кліматом у крупного експортера сільськогосподарської продукції. Розвиток агропромислового виробництва в Україні залежить від ефективного його фінансування.

Виходячи з цієї діалектики проаналізуємо фінансовий аспект інвестиційного кредитування на аналізі формування фінансових ресурсів аграрних підприємств та чинниках, що впливають на ці процеси (табл. 1).

Як свідчать результати досліджень, структура джерел фінансових ресурсів в агроформуваннях відносно стабільна (коефіцієнти структурної варіації знаходяться в межах норми). Аналізуючи власні джерела формування фінансових ресурсів необхідно відмітити, що вони становлять в структурі трохи більше половини (54%). Однак варто констатувати, що в останні роки намітилась тенденція збільшення частки залучених

* Стаття подана для участі у Міжнародній науково-практичній конференції "Бізнес та інновації у сучасному світі" (м. Луганськ, 1—2 квітня 2013 року)

Таблиця 1. Динаміка структури джерел формування фінансових ресурсів агроформувань України, % [4]

Джерела фінансових ресурсів	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Находження від реалізації	56,6	45,6	55,4	40,1	55,1	54,1
Банківські кредити	12,6	14,9	17,6	21,6	21,0	18,6
Кредиторська заборгованість	27,2	24,7	21,8	21,1	15,1	18,2
Бюджетні кошти	3,6	4,8	5,2	8,2	8,8	9,1
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100

Таблиця 2. Основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств [4]

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Чистий прибуток, млн грн.	6854,1	5744,3	7576,4	17089,6
Підприємства, які одержали чистий прибуток, у % до загальної кількості	72,0	71,1	69,2	69,3
Фінансовий результат, млн грн.	9089,1	11745,0	13961,6	22282,9
Підприємства, які одержали чистий збиток у % до загальної кількості	28,0	28,9	30,8	30,7
Фінансовий результат, млн грн.	2235,0	6000,7	6385,2	5193,3
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	15,1	7,7	8,7	16,8

Таблиця 3. Динаміка інвестиційного кредитування аграрної галузі, млрд грн. [5]

Показник	2000 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Загальний обсяг кредитування агроформувань	2,1	10,4	12,8	14,6	20,1	5,8	10,1	14,9
Обсяги інвестиційних кредитів	0,7	2,7	4,9	5,1	10,1	2,3	3,9	4,8
Обсяги пільгових інвестиційних кредитів	0,8	7,6	7,0	7,8	15,1	2,6	1,4	4,1

на параметрів кредитування агроформувань у 2009 році; помітне збільшення кредитних ставок; нарощення параметрів предметів застави. Водночас державна підтримка досі залишається надто слабкою. На сьогодні Міністерство аграрної політики і продовольства України заявило про принципово нову систему кредитування галузі сільськогосподарства під іпотеку землі, що дасть змогу залучити додаткові інвестиції у вітчизняний агропромисловий комплекс.

Велике значення для інвестиційного кредитування має величина кредитної ставки, яка останніми роками мала тенденцію до суттєвого зниження (рис. 1). Таке зниження процентних ставок слід пов'язувати із стабілізацією гривні, підвищенням рівня повернення кредитів та можливостями комерційних банків щодо залучення дешевих кредитних ресурсів.

Погіршення фінансового стану через кризу ліквідності та підвищення вартості позик, різке зменшення прибутковості та кредитоспроможності підприємств, скорочення позикових ресурсів позначилися не лише на здатності виконувати поточні зобов'язання, а стали основною причиною пролонгованого згорання інвестиційної діяльності.

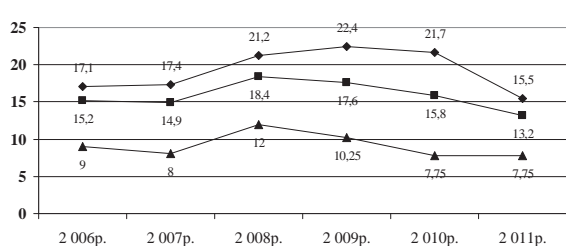
Найбільший приріст інвестицій в основний капітал спостерігався в 2008 році, майже 30% до показника попереднього року, а в 2009 році відбулося зниження обсягів інвестування у порівнянні з попереднім роком. Така зміна пов'язана зі світовою фінансовою кризою і висвітлює актуальність та гостроту питання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Основною метою інвестування в основний капітал в 2009 р., як і в попередні роки, була заміна зношеної техніки і устаткування.

Українські банки не забезпечують фінансування виробничих інвестицій підприємств через механізм кредитування. Тому необхідність інвестиційного кредиту статистично підтверджується та об'єктивно впливає з обслуговування кредитними ресурсами кругообігу основних виробничих фондів та формування товарно-матеріальних запасів підприємств, що зумовлено невідповідністю суми наявних коштів потребам розширеного відтворення капіталу.

На сьогодні основними "гравцями" на ринку кредитування АПК виступають АТ "Райффайзен Банк Аваль", ПАТ "Банк "Київська Русь", ПАТ "VAB Банк", ПАТ "Креді Агріколь Банк", ПАТ "Державний ощадний банк України" [3].

Потрібно зазначити, що банки, які працюють з аграрним сектором, на даний час не лише кредитують підприємства, а й розробляють спеціальні кредитні продукти: лізинг сільськогосподарської техніки, сільськогосподарська техніка у розстрочку, насіння, добрива, засоби захисту рослин та інші ТМЦ у кредит, кредити за рахунок міжнародних кредитних ліній та ін.

◆ Процентна ставка за кредитами для підприємств АПК, %
 ■ Процентні ставки за кредитами в середньому по економіці України, %
 ▲ Облікова ставка НБУ

Рис. 1. Динаміка процентних ставок по банківських кредитах [5]

джерел формування фінансових ресурсів. Особливо це стосується банківських кредитів, частка яких зросла від 12,6% у 2006 році до 21,6% у 2009 році і знову трохи впала до 18,6% у 2011 році та державної фінансової підтримки, частка якої збільшилась від 3,6% у 2006 році до 9,1% у 2011 році.

З даних таблиці 1 помітно, що вагоме значення в формуванні фінансових ресурсів займає кредиторська заборгованість. Однак помітна тенденція до скорочення цього зовнішнього джерела. За період з 2006 по 2011 роки її частка зменшилася з 27,2% до 18,2%. Таку тенденцію скорочення кредиторської заборгованості формування фінансових ресурсів безсумнівно можна вважати позитивною.

Протягом 2007—2010 років, в середньому до 70% агроформувань отримували чистий прибуток (табл. 2.). Такий стан з точки зору і економічної теорії, і міжнародної практики є типовим, як в галузевому, так і загальноекономічному аспектах. Вважається цілком прийнятним, що приблизно третина суб'єктів галузі чи економіки в цілому є збитковими.

Нині сільгоспвиробники працюють у доволі специфічних умовах, яким притаманний і сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, і безперервність процесів біологічного відтворення ресурсів тощо, а тому кредитні ресурси, особливо довгострокові, відіграють вирішальну роль у розвитку агропідприємств.

Особливо проявилась проблематика кредитування агроформувань після світової фінансової кризи. Загальні обсяги наданих кредитів у масштабах економіки України за період із 2000 по 2008 рр. збільшилися у 36 разів, а в аграрну сферу лише у 10 (із 2,1 до 20,1 млрд грн). У післякризовий період відбулося суттєве зменшення обсягів кредитування — від 724,2 до 501,0 млрд грн, а в аграрному секторі — від 20,1 до 14,9 млрд грн. (табл. 3).

Проблемними завданнями кредитування аграрної сфери можна назвати наступні: відчутне звуження

Та, у 2012 році Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ) зайняв активну позицію на ринку кредитування підприємств агропромислового комплексу. Напередодні нового аграрного сезону ПУМБ запустив спеціальні продукти та послуги для підприємств аграрного сектору з річним обігом до 80 млн грн. Зокрема банк запропонував особливі умови фінансування поточної діяльності аграрних підприємств і придбання нової сільськогосподарської техніки для обробітку землі та збору врожаю. Як результат, з початку року ПУМБ надав підприємствам аграрного сектору кредити на загальну суму близько 500 млн грн.

За словами заступника голови правління з корпоративного бізнесу ПУМБ Олексія Волчка: "ПУМБ обслуговує як великі аграрні холдинги, так і малий та середній агробізнес. У роботі з аграрним сектором ми в індивідуальному порядку враховуємо потреби клієнтів і пропонуємо гнучкі умови кредитування. Ми продовжимо вдосконалювати продуктову лінійку та плануємо розробляти нові привабливі партнерські програми для агрокомпаній, щоб найкращим чином відповідати очікуванням клієнтів" [6].

У вересні ПУМБ взяв участь у міжнародній агропромисловій виставці-ярмарку "АГРО-2012", яка вже багато років є ключовим заходом для АПК України. Участь у виставці здійснювалася спільно з партнером банку ? ТОВ "ВП "Агро-Союз", одним з лідерів ринку продажів сільськогосподарської техніки. На виставці банк представив цілий комплекс спеціалізованих продуктів для агрокомпаній: спільні кредитні програми з партнерами банку, депозитні програми, а також спеціальну пропозицію по розрахунково-касовому обслуговуванню "Агро". Умови тарифного пакету "Агро" передбачають низьку вартість операцій з готівковими коштами в національній валюті, безкоштовне користування системою "Клієнт-Банк", а на залишок коштів на поточному рахунку нараховується підвищена процентна ставка. Це дозволить клієнтам банку отримувати додатковий дохід від тимчасово вільних коштів, а також знизити витрати завдяки щомісячним безкоштовним зовнішнім платежам в системі "Клієнт-Банк".

Також ПУМБ пропонує позики на поповнення оборотного капіталу (для купівлі насіння, добрив, ПММ) на строк до 36 місяців, а кредити на придбання нової техніки — на термін до 60 місяців залежно від країни-виробника (США, Японія, Європа, СНД або Україна). Графік погашення позик встановлюється з урахуванням сезонності виробничого циклу. Характерною рисою кредитних програм в ПУМБ є відсутність прихованих платежів та комісій. Крім того, існує можливість отримання пільгових умов кредитування в рамках спеціальних програм з партнерами банку.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, за умов обмеженості власних грошових джерел та бюджетних коштів, інвестиційної непривабливості аграрного виробництва для вітчизняних та іноземних інвесторів та актуальністю розвитку матеріальної бази сільськогосподарського виробництва, об'єктивною необхідністю є застосування інвестиційних кредитів банків для потреб агроформувань.

Для виходу з кризової ситуації доцільно: створити сприятливі умови для інвестиційного клімату шляхом зниження ризиків кредитування; підвищити ефективність законодавчої бази і судової системи у сфері захисту кредиторів; пом'якшити кредитну політику банків щодо забезпечення позиковими коштами; внести зміни в законодавство, які дадуть змогу банкам здійснювати управління активами інвестиційних фондів, пайових інвестиційних фондів, недержавних пенсійних фондів, підвищити рівень капіталізації банків; впровадити гнучкіші умови для можливого надання державних кредитів, субсидій, субвенцій, податкових кредитів і пільг; дотримуватись стійкості національної інфляції.

Література:

1. Аранчій В.І. Кредит у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрних підприємств / В.І. Аранчій, О.П. Зоря, І.І. Петренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2011. — № 4. — С. 120—124.
2. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку (доповідь) / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. — 2007. — №5. — С. 4—6.
3. Кредит для агробізнесу. Вихід є?! [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.agro-business.com.ua/.../813.html?ed.
4. Офіційний сайт Держкомстату [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
6. Перший Український Міжнародний Банк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pumb.ua/ua/>
7. Стецюк П.А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільського сподарських підприємств: Монографія. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 386 с.

УДК 330.341.1/332.12(07)

*А. І. Пишкін,
аспірант кафедри економіки підприємства,
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, м. Луганськ*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ "ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ"*

*А. І. Pyshkin,
post-graduate student Department of Economy of enterprise, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Luhansk*

MODERN PROBLEMS INTERPRETATION NOTION ARE "INNOVATIVE POTENTIAL OF REGION"

У статті розглядаються питання сучасної проблеми до трактування "інноваційний потенціал регіону", аналізуються проблеми дослідження інноваційного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону та пропонується визначити інноваційний потенціал регіону як системну сукупність матеріально-технічних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів.

In the article the questions of modern problem to interpretation are examined "innovative potential of region", the problems of research of the innovative providing of socio-economic development of region are analysed and it is suggested to define innovative potential of region as a system aggregate of resources material and technical, intellectual and informative.

Ключові слова: інноваційний потенціал, проблеми, аналіз, інноваційне забезпечення, система, ресурси.

Key words: innovative potential, problems, analysis, innovative providing, system, resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

З метою визначення можливостей регіону до реалізації інноваційного процесу повністю або в окремих етапах необхідно розглянути підходи до визначення категорії "інноваційний потенціал регіону". Слід відзначити відсутність єдиної позиції щодо сутності даної категорії та наявність суперечностей між теоретичними та практичними підходами до оцінки інноваційного потенціалу регіону у сучасних наукових працях.

* Стаття подана для участі у Міжнародній науково-практичній конференції "Бізнес та інновації у сучасному світі" (м. Луганськ, 1—2 квітня 2013 року)